

PLÁČ OD ŘEKY BABYLONSKÉ

(Krnov, 3.5.2026)

I.čtení: evangelium podle Lukáše 6, 27-36
II.čtení: Žalm 137 + II. epištola Petrova 2, 21-25

Milé sestry a milí bratři, musím se přiznat, že od chvíle, kdy jsem poprvé četl žalm 137, mě nikdy ani ve snu nenapadlo, že bych o něm mohl kázat. A nejen já, ale nedokázal jsem si představit, že by vůbec někdy někdo o něm chtěl kázat. Dokonce by pro mě bylo nemyslitelné ho v kostele i jen přečíst. Taková hrůza mě jímá, když vnímám tu míru nenávisti, koncentrovanou v úplně posledním verši.

Takže se vám omlouvám, že to na vás takto vytahuju. A slibuju, že se to pokusím vysvětlit a že se snad dopátráme, co nám Pán Bůh těmi slovy může chtít říct, nebo přinejmenším co takovéto texty dělají v Bibli, knize Boží lásky, milosrdenství a odpuštění.

Hned z kraje říkám, že 137. žalm není „písničkou Herodesovou“, není výzvou k vraždění dětí a určitě nám jím Hospodin nechce přikázat, abychom nemilosrdně likvidovali své nepřátele do třetího a čtvrtého pokolení. Bible nás nenabádá ke genocidě ani k žádné jiné formě zabíjení.

Kde se tedy takováto drsná výpověď v Písmu vzala? Člověk by to čekal někde v antické Spartě s její válečnickou tradicí, ale v Bibli, která kategoricky říká: „Nebudeš zabíjet?“

V prvé řadě je důležité si uvědomit, že tato píseň přímo odkazuje do Babylonského zajetí izraelského národa. Je to text napsaný ve vyhnanství, člověkem který přišel o svůj domov a velmi pravděpodobně během války a následné deportace i o některé přátele nebo rodinné příslušníky. Je to text napsaný pro lidi, kteří jsou otroky vítězů, lidí, jejichž život ztratil hodnotu, lidí, kteří ztratili veškeré životní jistoty (včetně jistoty Boží přítomnosti a pomoci). Tento žalm, tato píseň je destilovaným zoufalstvím národa, určeného k rozpuštění v moři jiných porobených zástupů.

Jejich zoufalství je ještě přiživováno popichováním nových pánů: Tak nám zazpívejte některý ze svých pověstných Sijónských zpěvů!

Jsou různé způsoby šikany a zesměšňování slabších – a tohle je úplně ukázkový příklad. Silný, vítěz nutí poraženého, aby ho obveseloval, posmívá se tomu, co pro toho slabšího je důležité a vzácné, dokonce posvátné. Nucení ke zpívání chrámových písniček (Sijón byl kopec, kde stával jeruzalémský chrám) v Babylonském zajetí mělo stejně deptající účinek, jako když král Belšasar při pitce použil svaté nádoby, ukradené v jeruzalémském chrámě. Cílem bylo ponižení zajatců a zotročení nejen těla, ale i ducha.

Je to stejná linie se všemi příběhy šikany, o kterých slyšíme. Od „malých“, jako jsou spolužáci, nutící otloukánka třídy kdákat a předvádět slepici, až se zlomí jeho sebeúcta a on skočí pod vlak, až po ty projevy nepředstavitelného zla, které můžeme slyšet od zachráněných rukojmích Hamásu ze 7.10. 2023 nebo od Ukrajinců, přeživších ruské zajetí.

Víte, naprosto se nedivím, že pod takovýmto tlakem vznikl tento nářek, který nám Bible dochovala pod číslem 137. Z úst lidí, procházejících takovýmto mučením, je tento zpěv naprosto pochopitelný. Stejně tak bude pochopitelný v ústech židovské mámy, která vidí na internetovém videu, co všechno palestínští násilníci udělali její dceři, než ji zavraždili. Ale stejně tak je pochopitelný u palestinské matky, jejíž malé dítě umřelo bez viny, zasypané troskami po izraelském bombardování. Bohužel bychom mohli najít tisíce takovýchto příkladů v dnešním bezohledném a krutém světě.

Prosím, aby bylo jasno – říkám „pochopitelný“, nikoli „správný“, natožpak „Bohu milý“!

Biblické Žalmy jsou písně, v nichž se jejich autoři vyzpívávají ze všech možných pocitů a zážitků – od krásných, pokojných a povzbudivých, až po děsivé a hrůzu nahánějící. A to, že jsou zařazeny v Písmu nám chce říct, že Hospodin nepohrdá ani těmi nejzoufalejšími našimi náladami a ani v nejmenším je nezlehčuje; a že i v té situaci bezvýchodné, v situaci naprostého ztroskotání i v té nejhorší šikaně je s námi. Hospodin rozumí našim ztrátám, Hospodin chápe i náš hněv nad nespravedlností nebo nad přemírou utrpení. Hospodin v žádném případě neříká, že máme být bytostí bez pocitů a emocí, drsníci, kteří nebrečí a kterými vůbec nic nepohne. Žalmy nám ukazují Boží lid veselící se, ale i truchlící, zpívající radostné chvály, ale taky lkající, nadšený, ale taky někdy zdeptaný a sražený ke dnu. A ještě víc nám ukazují Boha, který je se svými lidmi – navzdory všem katastrofám i lidským vynálezům zkázy.

Žalm 137 je textem pro lidi v utrpení, a to ještě v utrpení, způsobeném druhými – bezbožníky a bezohledníky, zákeřníky a poťouchlíky.

Opět malé upřesnění – je to žal pro lidi procházející skutečným utrpením, jsou tady důležité proporce. Není to legitimizace našeho vzteku na souseda, který mi zabral parkovací místo před domem a způsobil, že musím nést nákup o dvacet metrů dál.

Proto tento žal neslycháme v kostelích při běžném čtení z Písma v normální neděli v průběhu církevního roku. Proto je to opravdu specialita, omezená na lidi, procházející skutečným útlakem. A tak jej taky máme číst – ne jako vždy platnou pravdu nebo Boží výzvu k likvidaci nepřátel, natožpak Boží schválení naší nesmiřitelné nenávisti k druhým; ale jako vyjádření zoufalství člověka odstrčeného, zbitého a zničeného.

I když je pravda, že skoro celý tento text můžeme slyšet docela překvapivě v hitparádách druhé půlky minulého století – v tanečním podání skupiny Boney M. Je ovšem pravda, že i oni vynechali poslední verš.

Jak se k tomuto nářku máme postavit jako křesťané? S Ježíšovým voláním k milování nepřátel a neopírání zlu zlými metodami, s Ježíšovým odmítáním spirály nenávisti? I když uznáváme legitimnost zoufalého nářku utiskovaných a vyhnanců a otroků a válečných zajatců, kde je správný postoj víry v Pána Ježíše Krista?

Kde je Ježíš? Kde je Ježíš, když jsou lidé vyháněni ze svých domovů do dalekých uprchlických táborů? Kde je Ježíš, když se s lidskými bytostmi, stvořenými k obrazu Božímu, zachází jako s bezprávními otroky? Kde je Ježíš, když jsou znásilňovány ženy a vražděny děti?

Evangelium nám dává odpověď: je v tom s nimi. Bible říká, že Ježíš prošel podobným, hrozným utrpením jako tak mnoho z lidí. I on byl dítětem, kterému mocnář usiloval o život. I on strávil mládí jako uprchlík v cizí zemi. I On zažil posměšky, pomluvy, křivá nařčení a nakonec odsouzení za něco, co nespáchal.

V průběhu dlouhé historie křesťanství vzniklo mnoho vysvětlení, proč Ježíš musel na kříž, za co Ježíš položil svůj život. Je to popisováno jazykem náboženským – Ježíš jako obětina na Božím oltáři, která usmíruje Boží hněv nad lidským hříchem – jazykem soudním – Ježíš jako ten, kdo nese trest za viny druhých – nebo jazykem obchodním – Ježíšova oběť jako splacení lidského dluhu, jako vyplacení dlužního úpisu, vytvořeného naší hříšností. Všechna tato zdůvodnění Ježíšova utrpení jsou správná a odhalují nám nějaký podstatný rys Ježíšova kříže.

V tom, co jsme slyšeli dnes, můžeme najít ještě další obraz Ježíše Zachránce, Ježíše, který zastavuje spirálu nenávisti: Ježíše, který vstupuje mezi kladivo a kovádku, Ježíše jako nárazník mezi proti sobě rozjetými vagóny; Ježíše jako toho, kdo přijme a ztlumí razanci úderu, vedeného třeba i pochopitelnou a oprávněnou nenávistí. Ježíš, který, přestože chápe, proč babylonská nemluvnátka zaslouží být roztloukána o skálu, vstupuje mezi ně a tu skálu a absorbuje sílu oné vražedné nenávisti.

Pán Ježíš svým následovníkům vysvětluje, že zloba sice může být legitimní emoce a pochopitelná reakce na násilí, ale ve výsledku neumí vyřešit jádro problému a nemá moc zastavit vzrůstající bezpráví. Zloba umí roztočit spirálu násilí, ale nedokáže ji zabrzdit. Pomsta je jako kyvadlo, které se zhoupne na jednu, a pak zase na druhou stranu, ale zastaví ho jen ten, kdo se vloží do jeho dráhy a přijme úder.

Ježíš je tím, kdo přijímá naše rány – jak ty, které jsou určeny nám, tak ty, které my sami dáváme. Ať jsme viníky nebo oběťmi, Ježíš vstupuje doprostřed našich sporů jako tichý a pokorný tlumič – přijímá políčky, určené druhým a bez odmlouvání je snáší, aby otupil tu sílu naší nenávisti.

To všechno si můžeme právě dnes připomínat hmatatelně při přijímání Večeře Páně – Ježíše, který vstoupil aktivně mezi kladivo a kovádku naší lidské nenávisti a schytl rány, jejichž jsme byli příjemci i původci. Obětoval se, aby umožnil smíření, položil život, aby umožnil odpuštění. Je tu pro všechny, kdo trpí nespravedlivostí lidského vzteku, je tu pro zajatce a otroky, je tu pro vyhnance a migranty, je tu pro rodiče, kteří ztratili své děti v bezsmyslné mašinérii světa, poháněného lidskou záští, hrabivostí a nesmiřitelností.

Ježíš, přicházející k nám v chlebu a vínu Večeře Páně se svým radikálním slitováním a bezpodmínečným odpuštěním. Ježíš, který nás slovem i vlastním příkladem učí milovat nepřátele, který nás miloval v době, kdy jsme se k Němu stavěli nepřátelsky.

Kéž bychom tohoto Ježíše Usmířovatele v chlebu a víně Večeře Páně poznali a kéž bychom dostali sílu Ducha svatého tohoto Ježíše následovat a napodobovat.

Pane Ježíši, děkujeme Ti, že přijímáš rány za všechny utiskované,

Díky, že stojíš v řadě s pronásledovanými,

Že jsi tam, kde člověk působí utrpení druhému člověku.

Prosíme, Pane, uč nás Ti rozumět a Tebe poznávat v slabých a šikanovaných.

Uč nás také zakročovat proti zlobě a vzteku kolem nás i v nás,

Pomoz nám stavět hráz proti nenávisti a nemilosrdnosti, i když vypadají lákavě a legitimně.

AMEN!